

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	11
CONCEPTUL DREPTULUI	13
Apariție	13
Evoluție	13
Noțiuni	15
Accepțiuni	17
Drept obiectiv/subiectiv	17
<i>Subdiviziuni drept obiectiv</i>	18
Drept substanțial/procesual	19
Tipologie	20
Sistem de drept romano-germanic	20
Sistem de drept anglo-saxon	21
Sisteme juridice religioase și tradiționale	22
Sistem – ramură de drept	22
Ramuri de drept principale	23
NORMA JURIDICĂ	25
Normă socială → normă juridică	25
Noțiuni	25
Definiții	26
Caracteristici principale	26
Alte caracteristici	28
Structură	29
Ipoteză	30
<i>Ipoteză determinată</i>	31
<i>Ipoteză subînțeleasă</i>	32
Dispoziție.....	32
Sanțiuni	33
Clasificare	36
RAPORTUL JURIDIC	41
Raport social → raport juridic	41
Caractere	42
Condiții	42
Normă juridică	42

Fapte juridice	44
<i>Evenimente</i>	44
<i>Fapte ale omului</i>	45
Subiecte	45
Capacitate juridică	46
Clasificare	47
Conținut	49
Drepturi subiective	49
Obligații	52
Obiect	53
Particularități	54
Raport juridic de drept constituțional	54
Raport juridic de drept civil	54
Raport juridic de drept procesual civil	55
Raport juridic de drept penal	56
Raport juridic de drept procesual penal	58
Raport juridic de drept administrativ	59
Raport juridic de drept financiar	60
Raport juridic de drept al muncii	62
Raport juridic de drept internațional	63
BUNURILE	66
Noțiuni / definiție	66
Bunuri/patrimoniu	66
Clasificare	66
DREPTUL DE PROPRIETATE	82
Noțiuni / definiție	82
Importanță	82
Conținut juridic	83
Forme	84
Drept de proprietate privată	84
Noțiuni	84
Titulari / obiect	86
Caractere juridice	87
Limite ale exercitării	89
<i>Limite materiale</i>	90
<i>Limite juridice</i>	91
Moduri de dobândire	94
Moduri de stingere	95

Modalități	95
Dezmembrăminte	97
Drept de proprietate publică	98
Noțiuni	98
Titulari / obiect	99
Caractere juridice specifice	101
Limite ale exercitării: Particularități	102
Moduri de dobândire	103
Moduri de stingere.....	103
Drepturi reale corespunzătoare	103
ACTUL JURIDIC	105
Noțiune	105
Clasificare	105
Condiții	114
Clasificare.....	114
Capacitate	115
<i>Capacitate/discernământ</i>	<i>116</i>
<i>Capacitate de folosință</i>	<i>116</i>
<i>Capacitate de exercițiu</i>	<i>117</i>
Consimțământ.....	117
<i>Consimțământ/voință juridică</i>	<i>118</i>
<i>Cerințe ale valabilității</i>	<i>119</i>
Obiect	122
<i>Cerințe ale valabilității</i>	<i>122</i>
Cauză	126
<i>Cerințe ale valabilității</i>	<i>127</i>
Formă	128
<i>Excepții</i>	<i>128</i>
<i>„Ad validitatem”</i>	<i>129</i>
<i>„Ad probationem”</i>	<i>129</i>
<i>Opozabilitate față de terți</i>	<i>130</i>
Modalități	130
<i>Termen</i>	<i>130</i>
<i>Condiție</i>	<i>133</i>
<i>Sarcină</i>	<i>136</i>
Efecte	137
Determinare	137
<i>Faze</i>	<i>137</i>
<i>Reguli</i>	<i>138</i>

Principii	139
<i>Forță obligatorie</i>	139
<i>Irevocabilitate</i>	142
<i>Relativitate</i>	144
<i>Opozabilitate</i>	146
Nulitate	147
Clasificare.....	151
Cauze	152
Regim juridic	154
Efecte.....	157
CONTRACTUL	163
Noțiune	163
Clasificare – particularități	163
Încheiere	164
Negocieri precontractuale	165
Ofertă de a contracta.....	166
<i>Tipuri</i>	166
<i>Cerințe</i>	167
<i>Ofertă irevocabilă</i>	168
<i>Ofertă fără termen</i>	168
<i>Efecte</i>	168
Acceptare a ofertei de a contracta.....	169
<i>Cerințe</i>	170
<i>Efecte</i>	171
Moment și loc	171
Efecte	172
Particularități ale contractelor sinalagmatice.....	172
Excepție de neexecutare	172
<i>Condiții</i>	173
<i>Efecte</i>	173
Rezoluțiune.....	174
<i>Condiții/situații</i>	174
<i>Efecte</i>	175
Reziliere	175
<i>Efecte</i>	176
Imposibilitate de executare	176
<i>Efecte</i>	176
Contracte speciale	177

RĂSPUNDEREA CIVILĂ	182
Noțiune	182
Forme principale	182
Răspundere civilă delictuală	183
Subiecte	183
<i>Responsabil</i>	183
<i>Victimă</i>	185
Condiții generale	185
<i>Faptă ilicită</i>	185
<i>Prejudiciu</i>	188
<i>Legătură de cauzalitate</i>	192
<i>Vinovăție</i>	193
Forme	195
Răspundere directă	195
Răspundere indirectă.....	195
Răspundere subiectivă	196
Răspundere obiectivă	197
Răspundere civilă contractuală	198
Subiecte	199
<i>Responsabil</i>	199
<i>Persoană prejudiciată</i>	199
Condiții generale	199
<i>Faptă prejudiciabilă</i>	199
<i>Prejudiciu</i>	200
<i>Legătură de cauzalitate</i>	203
<i>Vinovăție a responsabilului</i>	203
Clauze de modificare.....	204
RĂSPUNDEREA PENALĂ	205
Noțiune	205
Temei al răspunderii penale – infracțiunea.....	205
Trăsături esențiale ale infracțiunii	205
Conținut al infracțiunii	210
Obiect	211
Subiecți.....	212
<i>Subiect activ</i>	212
<i>Subiect pasiv</i>	214
Latură obiectivă.....	214
<i>Element material</i>	214
<i>Cerințe esențiale</i>	217

<i>Urmare imediată</i>	218
<i>Legătură de cauzalitate</i>	219
Latură subiectivă	220
<i>Element subiectiv</i>	220
<i>Cerințe esențiale</i>	222
Forme ale infracțiunii	223
Acte pregătitoare	223
Tentativă	224
Consumare	224
Epuizare	225
RĂSPUNDEREA CONTRAVENȚIONALĂ	227
Noțiune	227
Temei al răspunderii contravenționale – contravenția	227
Trăsături esențiale ale contravenției	228
Cauze care înlătură caracterul contravențional al faptei	232
Conținut al contravenției	233
Subiecți	233
Latură obiectivă	234
Latură subiectivă	235
Procedură	235
Constatare	235
Individualizare / aplicare sancțiuni	237
Despăgubire/ confiscare	238
Proces-verbal	239
BIBLIOGRAFIE	241

CUVÂNT ÎNAINTE

De ce „Elemente de Drept – pentru studenții de la facultățile cu profil economic”?

Particularitățile disciplinei „Drept”, la facultățile cu profil economic, constituie o provocare, nu doar pentru student, ci și pentru profesor ...

Din perspectiva profesorului, trebuie să reflectezi asupra a ce concentrezi explicațiile, pentru că disciplina nu face parte din „specializarea” studenților (economică) iar fondul de timp alocat este limitat (un semestru, în primul an) ...

Față de aceste „constrângeri”, am decis să configurăm conținutul lucrării de o manieră „particulară”, încercând să cuprindem informațiile esențiale, necesare înțelegerii „Dreptului”, dar prin raportare la particularitățile disciplinei „Drept”.

Astfel, am îmbinat „elemente” (de aici și titlul lucrării) ce fac obiectul analizei mai multor discipline, respectiv: Teoriei generale a dreptului („Conceptul dreptului”, „Norma juridică”, „Raportul juridic”), Dreptului civil („Bunurile”, „Dreptul de proprietate”, „Actul juridic”, „Contractul”, „Răspunderea civilă”), Dreptului penal („Răspunderea penală”) și Dreptului administrativ („Răspunderea contravențională”).

O asemenea „configurare” nu ne ferește de unele observații și (chiar) critici ...

Astfel, s-ar putea susține (pe bună dreptate) că ar fi fost suficientă limitarea la instituțiile principale, specifice Dreptului civil – care, de altfel, sunt reflectate în conținutul lucrării, într-o proporție ridicată – „soluție” adoptată și de alți profesori ...

De asemenea, ar putea fi susceptibile de critici: (a) abordarea generală (din perspectiva Teoriei generale a dreptului) a normei juridice și a raportului juridic, în contextul în care sunt analizate, în particular (cele de drept civil), în Dreptul civil, cât și (b) abordarea separată a bunurilor, în contextul în care (în Dreptul civil) sunt analizate în cadrul raportului juridic civil (ca obiect derivat al acestuia) ...

Intenția noastră a fost (chiar dacă „aventura” a presupus un efort suplimentar) să nu „limităm” explicațiile și (corelativ) cunoștințele și competențele dobândite de studenți ...

Este evidentă utilitatea și, chiar necesitatea (spunem noi) cunoașterii (pentru activitatea profesională viitoare a studenților facultăților cu profil economic) particularităților răspunderii penale și contravenționale, nu doar ale celei civile ...

în acest context, justificându-se și abordarea generală a normei juridice și a raportului juridic.

În redactarea lucrării, am preferat să sintetizăm informațiile (din materialele indicate ca surse bibliografice principale), renunțând la teoretizările excesive, pentru a facilita înțelegerea și însușirea materiei – de maniera „fișelor” (așa cum am făcut-o și cu o altă ocazie, în anul 2011).

Dacă am procedat corect și demersul îmi va dovedi utilitatea, vor hotărî timpul și cei cărora le este adresată.

Autorii

CONCEPTUL DREPTULUI

APARIȚIE

dreptul

- ✓ fenomen social inerent societății: romanii credeau în veșnicia dreptului și a societății – „ubi societas, ibi jus” (unde este societate, există drept), „ubi jus, ibi societas” (unde este drept, există societate) – și nu puteau concepe existența societății fără drept
- ✓ derivă de la societate și își găsește suportul în relațiile dintre membrii acesteia
- ✓ indisolubil legat de evoluția generală a societății, de particularitățile acesteia, în diferitele trepte de dezvoltare istorică
- ✓ normele din perioada începuturilor societății sunt difuze, împletite cu obiceiuri, datini, practici religioase
- ✓ apariția primelor reguli de conduită cu caracter juridic este în legătură cu apariția puterii (forței) publice (de constrângere), odată cu apariția primelor forme de organizare statală

EVOLUȚIE

primele legiuri

- ✓ Codul lui Hammurabi (Babilon, 2000 ani î.e.n.) – 282 articole săpate pe o coloană de bazalt negru – conține norme cu caracter juridic, moral și religios; o legislație unitară cu scopul de a pune capăt incertitudinii reflectate din practica numeroaselor cutume și obiceiuri locale; legea trebuie să aducă binele poporului, trebuie să oprească pe cel tare de a vătăma pe cel slab
- ✓ Codul lui Manu (India, sec. XII-VI î.e.n.) – 12 cărți, 5370 versuri – o culegere de norme privind conduita

civilă și religioasă; formează baza dreptului indian, fiind redactat în sensul scrierilor sfinte (Vedelor); legile sunt necesare pentru că ele conțin pedepse, acestea sunt instrumentul cel mai important al regelui în îndeplinirea misiunii sale esențiale – dreptatea; pedeapsa cârmuiește omenirea și o protejează

primele legiuri în
Europa

- ✓ Codul lui Mu (China, sec. X î.e.n.) – 300 articole – cuprindea un sistem destul de complex pentru pedepse; enumera exemple de practică judiciară și consfințea principalele norme de drept cutumiar
- ✓ Legile lui Lycurg (Sparta, sec. X-IX îen) – legi convenabile pentru toți, care să stăpânească, nu să tulbure mulțimea; s-a străduit să reformeze societatea prin interdicția comerțului (care ducea la corupție și îmbogățire), luxului, fastului și chiar a portului podoabelor din aur
- ✓ Legile lui Solon și Dracon (Atena, sec. VI-V îen) – Solon, prin reformele sale, a apropiat mult societatea ateniană de conceptul de democrație sclavagistă; Dracon, renumit pentru severitatea legilor pe care le-a formulat, a fixat (prin norme de drept scris) noua stare, de la comunitate la stat;
- ✓ Legea celor XII table (Roma, 451 îen) – singurul izvor scris al dreptului roman, timp de secole – cuprindea prevederi referitoare la organizarea familiei, la proprietate și succesiune, dar și altele cu un caracter religios (ritualul înmormântării, violarea interdicțiilor sacre etc.)

etape

- ✓ revelația dreptului de către profeți – Decalogul revelat lui Moise de către Dumnezeu
- ✓ creația și descoperirea empirică a dreptului prin intermediul dreptului jurisprudențial – opera pretorului la Roma

- ✓ administrarea dreptului de către imperiul laic și de către puterile teocrate – despotismul luminat al sec. XVIII
- ✓ elaborarea sistematică a dreptului – în baza unor criterii teoretice și raționale

NOȚIUNE

etimologie

- ✓ „directus” (latin), în sens metaforic – „directus” de la „dirigo”, „dirigere” – care însemna drept (orizontal sau vertical), de-a dreptul, direct, direcție, linie dreaptă

accepțiune filozofică

- ✓ ideea de echitate, de justețe, de dreptate, în înțeleșul preponderent etic (drept-nedrept, just-injust, a da fiecărui ceea ce i se cuvine, de a fi corect etc.)
 - „Juris praecepte sunt haec: honere vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere” (perceptele definitorii ale dreptului sunt; a trăi onest, a nu dăuna altuia, a-i da fiecărui ceea ce i se cuvine) (Ulpian)
 - „Jus est ars boni et aequi” (Dreptul este arta binelui și a echității) (Celsius)

accepțiune juridică

- ✓ legiferarea (elaborarea și adoptarea reglementărilor)
 - ansamblul de legi și norme considerate „drepte”, „juste”, „corecte”, care:
 - guvernau viața și activitatea de stat a unei societăți
 - erau instituite și aplicate de autoritățile puterii statale
 - aveau caracter obligatoriu, fiind asigurate în aplicarea lor prin forța de constrângere a statului
- ✓ impunerea (aplicarea reglementărilor) – în înțeleșul de „a face dreptate”, de „a înfăptui justiția, dreptatea”

accepțiune generică
(juridico-filosofică)

- termenul „drept” s-a răspândit apoi (treptat) și în alte limbi – cu adaptările semantico-fonetice corespunzătoare (exemple):
 - „diritto” (italiană)

- „droit” (franceză)
- „recht” (germană)
- „derecho” (spaniolă)
- „right ”/„law” (engleză)

corespondent
semantic

- în antichitate, romanii au creat termenul „jus” (care, la origini, însemna „poruncă”, „a porunci”) – care, în diferite formulări și asocieri cu alți termeni, putea exprima:
 - ✓ existențe distincte din sfera dreptului (exemplu) – un ansamblu de norme sau legi dintr-un anumit domeniu: „jus publicum” (drept public), „jus privatum” (drept privat) etc.
 - ✓ activitatea de înfăptuire a dreptului: „justitia” (justiție), „jurisprudencia” (jurisprudență) etc. – denumirea unor instituții sau persoane legate de aplicarea sau interpretarea dreptului: „jurisconsult” (jurisconsult), „juris” (legal), „justitia” (justiție) etc.
- tot de la romani vine și termenul „Lex” (lege), în înțelesul de normă de drept

definiții

- ✓ „sistemul normelor de conduită, elaborate sau recunoscute de puterea de stat, care orientează comportamentul uman în conformitate cu valorile sociale ale societății respective, stabilind drepturi și obligații juridice a căror respectare este asigurată, la nevoie, de forța coercitivă a puterii publice” (Ceterchi)
- ✓ „ansamblul regulilor asigurate și garantate de stat, care au ca scop organizarea și disciplinarea comportamentului uman în principalele relații din societate, într-un climat specific manifestării coexistenței libertăților, al apărării drepturilor esențiale ale omului și al statornicirii spiritului de dreptate” (Popa)
- ✓ „totalitatea normelor juridice elaborate sau recunoscute de puterea de stat, care au ca scop organizarea și disciplinarea comportamentului